

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clvveri[i] Sicilia Antiqva

Clüver, Philipp

Lvgdvni Batavorvm, 1619

Cap. X. Capitoniana, Gelensium Philosophiana, Petiliana, Calloniana, Corconiana; loca incertae condicionis. Opida, Callonia sive Caulonia, Nonymna, Calvisiana, Mesopotamium, Hybla Minor sive Heraea, ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-14145

ad hunc montem exoritur, esse veterum *Erycen amnem*, ad cuius fonteis urbs posita, eadem ratione nomen inde traxit, ut ad *Halyci* fluvii ortus urbs *Halycie*; quæ vulgò hodiè vocatur *Salemi*, in occidentali versùs *Lilybæum* insulæ parte. Iam verò Virgiliū illum locum in suprà scriptis versibus quod attinet; solens ille suo more isthic licentiâ usus est poëtica paullo laxiore, ubi dixit,

Simethia circum

Flumina; pingvis ubi & placabilis ara Palici.

Sic scilicet ad consimilem modum inter alia & illud cecinit *Aeneid.* lib. I:

Antenor potuit, mediis elapsus Achivis,

Illyricos penetrare sinus, atque intima tutus

Regna Liburnorum & fontem superare Timavi;

Vnde per ora novem vasto cum murmure montis

It mare proruptum, & pelago premit arva sonanti.

Heic tamen ille urbem Patavi sedesq. locavit,

Teucrorum.

Vnde postea imperitâ ineptâque Virgiliū imitatione, ut in Italiæ descriptione latius ostensum, sic cecinit *Lucanus* lib. VII:

Euganeo, si vera fides memorantibus, augur

Colle sedens; Aponus terris ubi sumifer exit;

Atque Antenorei dispergitur unda Timavi.

At millia passuum sunt inter Aponum & Timavum circiter xc. Aponus verò, hodièque *Abano* dictus, IIII tantum millia à Patavio distat. Ad eundem igitur modum Virgilius aram Palicorum circum *Symæthum* flumen esse dixit, licet xii circiter millia passuum interjecta sint. Grammatici postea poëtæ magis spectarunt verba, quam rem ipsam. unde illud Vibii, in Catalogo fluminum: *Simetos, Sicilia, vicinus Palicis*. Sic & Pompon. Sabinus; ad præscriptum Virgiliū locum commentans: *Supra Catanen & Centuripas Symethus fluvius est, in Sicilia. propè est fabula Palicorum*. Et item Servius: *Symethos, fluvius est Sicilia, haud longè ab urbe Catanensi; circa quem sunt Palici dei*. Sed *Symæthum* esse Iarettaim, satis abundèque suprà lib. I, cap. x, demonstratum est. Cæterum antiquissima *Eryces* urbis memoria est illa apud Stephani epitomatores Philisti; qui circa exitum Dionysii maioris, Syracusanorum tyranni, historias suas conscripsit; teste *Diodoro* lib. XIII. Quando & à quibus mortalibus tandem omnis eversa fuerit, nusquam adnotatum reperitur.

C A P. X.

Capitoniana, Gelsenium Philosophiana, Petiliana, Calloniana, Corconiana; loca incerta condicionis. Opida, Callonia sive Caulonia, Nonymna, Calvisiana, Hybla minor sive Herea, Acræ, Acrilla, Apollinis Libyftini fanum, Inacha, Motryca, Neetum, Casmene, Cacyrum, Bidos, Echelta, Adryx, Merusium, Talaria, Maetorium,

Porro itinera à Catanâ Agrigentum versùs apud Antoninum perscripta sunt huiusmodi:

A Catinâ Agrigentum, mansionibus nunc institutis, M. P. XCI, sic:

Capitonianis XXIIII.
Philosophianis XXI.
Callonianis XXI.

Corconianis XII.
Agrigentum XIII.

Catina
Capitonia XXIIII.
Gelsenium Philosophianis XXI.

Petilianis XXVIII.

Agrigentum XVIII.

Numeros heic singulorum intervallorum minimè esse corruptos, patet primùm ex eo, quòd summa xci millium utrobique congruit; tum, quòd eadem summa in capite

capite alterius itineris perscripta est. Caterum numerus iste millium xci spatio inter Agrigentum & Catanam probè convenit, si ad rectam lineam iter dirigatur. Quapropter, quum nulla praescriptorum vocabulorum hodiè exstent vestigia, nec veterum aedificiorum hoc tractu adpareant monumenta; secundum intervallorum numeros ea locabimus.

Millia igitur xxi à Catanâ versùs Agrigentum rectâ viâ si processeris, in locum pervenies, haud procul dextrâ Erycæ amnis, qui nunc divi Pauli cognominatur, ripâ, medio ferè itinere inter Leontinos & Sergentii antiqui vestigia, quæ nunc vulgò vocantur *la Citadella*, positum: ubi CAPITONIANA illa fuere. Non 10 feminino, ut Hieronymus Surita voluit, sed neutro genere esse pronuncianda ista vocabula, *Philosophiana*, *Calloniana*, *Corconiana*, *Petilianiana*, *Capitoniana*, fidem facit alius in eadem hac insulâ itineris, quod mox referam, vocabulum *Calvisiana*; quod ita recto casu in utroque itinerario, Tabulæ & Antonini, scriptum; quum apud eundem Antoninum postea obliquo etiam casu legatur *Calvisianis*. nam dubium esse non potest, quin id eiusdem cum reliquis illis fuerit formationis. Vocem *Capitonia* in altero Antonini itinere mutilatam esse ab integrâ *Capitoniana*, præter alterum illud eiusdem Antonini iter, regium quoque testatur exemplar, quod citat Surita. *Capitoniana* autem an derivativa sit vox à primitivâ *Capitonia*, quemadmodum *Cauloniana* deductum videtur vocabulum ab opido *Cauloniâ*, de quo mox dicam, haud temerè dixerim.

A dicto Capitonianorum situ millia porrò xxi versùs Agrigentum si pergas, PHILOSOPHIANA habebis circa celebre nunc opidum, quod vulgò nunc 20 *Piazza*, seu peculiari Siculorum dialecto *Chiazza* vocatur, ad fontem Gelæ amnis, qui vulgari nunc accolis adpellatione est *Fiume di Terra nuova*. Alterum illud vocabulum *Gelasium*, quod pro cognomento Philosophianis adpositum est, Iosias Simlerus legere maluit, *Gela*, sive *Philosophianis*. cur autem Gela nominetur, rationem se reddere non posse, fatetur. Surita verò regium exemplar testatur habere, *Gela sive Fiuosianis*. suspicaturque esse Gelam Silii atque Ptolemæi. Hanc in orâ maritimâ fuisse, apud Gelam amnem, ubi etiamnum vestigia eius exstant 30 apud opidum *Terram novam*, supra lib. I, cap. x, docui. Quapropter ex situ, in quem Philosophiana ista incidunt apud Gelæ fontem, in *Gelsenium*, potentissimæ quondam civitatis, finibus, legendum omnino ego censeo *GELENSIVM PHILOSOPHIANA*. Callias Syracusanus, Sicular. rerum lib. vii, referente Macrobio Saturnalior. lib. v, cap. xviii, ita scripsit: Ἡ δὲ Ἐρύκη τῆς Γελώας ἔσεν ἐναντήκων τῶν εἰδιῶν διέστηκεν. Id est: Erycæ à *Gelsenium* finibus xc circiter stadia distat. Tot scilicet stadia, quæ sunt millia xi & passus ccl, deprehenduntur esse inter Eryces urbis vestigia, quæ superiori capite indicavimus, & fonteis Gelæ fluminis, sive opidum, quod vulgò nunc dicitur *Chiazza*.

Porrò à dictis *Gelsenium* Philosophianis xxviii millia si progrediaris in locum, unde VII ad- PETILIANA, cum, qui Agrigento xviii millia absit; PETILIANA illic fuerint infra opidum, cui vulgare vocabulum *Caltaniscetta*, haud procul à dextrâ Himeræ sive Salsi amnis ripâ.

At si xxi millia à Philosophianis progressus fueris, in locum, unde VII ad- CAVLONIA huc millia reliqua sint ad Petilianam; locus is apud Amurelium fluvium, in finem stram Himeræ ripam defluentem, inter Caltaniscettam & opidum, quod vulgò vocatur *Pietra preccia*, situs, idem fuerit, qui CALLONIANA dicitur Antonino. Surita equidem vocabulum scripsit per G; ratione eius scriptionis nullâ redditâ. ego verò suspicor, locum eum dictum fuisse derivativo vocabulo ab nomine opidi, quod *Καυλωνία*, CAVLONIA, vocatur apud Stephani epitomatore. *Καυλωνία*, inquit, *πάλιν Ἰταλίας*. ἔστι καὶ ἄλλη Σικελίας. ὁ πόλις, *Καυλωνίας*, ὡς ἂν *Καυλωνίας*, καὶ *Καυλωνία*. Id est: *Caulonia*, opidum Italiae. Est & aliud Siciliæ. *Opidanus* inde *Cauloniates*; ut *Apolloniates*; & *Caulonius*. At Romano ore formabantur *Apollonienses*. igitur eodem modo rectè dicentur CAVLONIENSES. Verum id opidi Siculi vocabulum fortè ipsis Siculis dictum fuit CALLONIA: unde illud Antonini derivativum *Calloniana*. Græci id postea dixere *Καυλωνία*, *Caulonia*; vocabulo celebris Græcorum in Italiâ opidi notissimo. nisi fortè ipse Stephanus grammaticus primus id fecerit.

CORCONI-
ANA, locus.

CORCONIANA illa, medio itinere inter Calloniana & Agrigentum sita, XII utrimque interiectis millibus, circa sinistram fuere ripam Aeragantis fluvii; quem vulgò nunc vocari *Fiume di Gergenti*, & *Fiume di Santo Biagio*, item *Fiume di Naro*, suprà lib. I, cap. XV, ostensum est. At id vocabulum alia exemplaria per *G* referunt obliquo casu *Gorconianis*; & unum regium Laurentinæ in Hispaniâ bibliothecæ, *Sajconianis*. hoc omnibus reliquis exemplaribus Suritam prætulisse, miror.

NONYMNA
opidum.

Cæterò Νώνυμνα πόλις, NONYMNA opidum perantiquum memoratur Stephani epitomatori ex Philisti, qui Dionysii senioris fuit æqualis, historiis. Νώνυμνα, inquit, πόλις Συκελίας ἢ πόλις Νώνυμναι, ὡς Φίλις. Id est: *Nonymna*, opidum Sicilia. opidanus inde *Nonymnus*; auctore Philisto. At Latino ore erunt NONYMNENSES: ut *Camarinenses*, *Catanenses*, *Aetnenses*, *Ennenses*, *Tissinenses*, *Aggrinenses*. De situ eius urbis nihil certi est, nisi quod locus hodiè præscripti itineris tractu est vulgari vocabulo *Nanni*; de quo ita Fazellus, decad. I, lib. X: *Nannus à Platiâ veteri ad passuum millia duo sequitur, collis sibi soli constans. ad cuius verticem opidi prostrati quidem, sed adhuc ignoti, magnum cadaver teritur. Has igitur Nonymna urbis reliquias esse, ex vocabulorum similitudine conjicere tantum datur.*

Aliud iter in Itinerariis Romanis describitur huiusmodi:

Tabulæ;

Antonini;

<i>Agrigento</i>		<i>Agrigento</i>	
<i>Calvisiana</i>	XLIIII.	<i>Calvisiana</i>	XL.
<i>Nible</i>	XXIIII.	<i>Gible</i>	XXIIII.
<i>Agris</i>	XVIII.	<i>Agris</i>	XVIII.
<i>Syracusa</i>	XXIIII.	<i>Syracusa</i>	XXIIII.

Millia quum sint omni itinere ab Agrigento Syracusas usque circiter LXXX; in Itinerariis autem istis omni numero computentur CX; iter illud antiquum per ambages, ad declinanda aspera montanorum, actum fuisse, certum est. 30 & *Calvisiana* haud ita longè à litore fuisse sita, aliud Antonini testatur iter, quod tale est:

Ab Agrigento per maritima loca
Syracusas M. P. CXXXIIII, sic:

<i>Dadalio</i>	XVIII.
<i>Plintis</i>	V.
<i>Refugio Chalis</i>	XVIII.
<i>Plaga Calvisianis</i>	VIII.
<i>Plaga Mesopotamio</i>	XII.
<i>Plagereo, sive Cymbæ</i>	XXIIII.
<i>Refugium Apolline</i>	XX.
<i>Plaga Syracusas</i>	XXXII.

Plintis corruptum esse vocabulum à genuino *Phintis*, hancque urbem hodiè dici *Licata*, suprà lib. I, cap. XVI, docui. Pro *Chalis* alia exemplaria, teste Suritâ, habent *Calis*, alia *Culis*. Ego, vocabulorum similitudine simulque intervallo XVIII millium ductus, legendum censeo *Gelis*. tot quidpe sunt millia inter Licatam & Terram novam; juxta quam apud Gelam amnem fuisse urbem olim Gelam, suprà, lib. I, cap. XV, ostendi. Id verò vocabulum eadem ratione plurali formatum est Antonino numero, ut præcedens *Phintia*. *Refugium* autem heic nominavit *Gele*, non ipsam urbem Gelam; quia non in urbe, quæ à litore remota, ut dicto lib. I, cap. XV, docui, sed sub urbe in ipso litore mansio ea sive statio posita erat. quod & de reliquis in eodem itinere locis intelligendum est. nam quid significet *plagia*, seu *plagium*, ostendit Ildorus, Originum lib. XIII, cap. XVI. *Pelagus est latitudo maris sine litore & portu. Græco nomine τὸ πλάγιον, hoc est, à latitudine dictum: unde & plagia; eo, quod sint importuosa. Sive ipse sic scripserit Ildorus,*

dorus, sive incuriosus postea librarius singularis numeri vocem *sit* corruperit in pluralem *sint*, hodieque certe eadem vox feminino genere dicitur Italis atque Siculis, ac cæteris circa Italiam insularis, *la piaggia*: ubi Latinum *l* conversum est in *i*; ut in *piano*, *pieno*, *chiaro*, *fiore*, *chiudere*, *più*; quæ originem habent à Latinis dictionibus, *plano*, *pleno*, *claro*, *fiore*, *cludere*, *plus*. & jam olim eandem vocem dictam fuisse feminino genere, patet ex præscripto Antonini itinerrario. Ut igitur *Gela* remota fuit introrsus ab refugio suo litorali, sic & *Calvisiana* & *Mesopotamium*, & reliqua illa duo loca à suis plagis ac refugiis fuere disparata. Atque *Hyblam* quidem & *Acras*, quæ duo loca in priore Antonini Tabulæque itinere perscripta sunt, in mediterraneo fuisse, præter disertum Ptolemæi testimonium, & item Plinii, qui Acrensis inter mediterraneos populos recenset, ipse quoque manifestè testatur Antoninus, dum præter id iter aliud illud per *maritima loca* refert.

CALVISIANA igitur opidum, cuius *plagiam* Antoninus VIII millia passuum ultra Gelam ponit, ego idem esse censuerim, quod nunc ad Hipparis seu Camarinensis amnis fontibus vulgari vocabulo dicitur *Comiso*. Numerum milliarium inter Agrigentum & Calvisiana in Tabulâ esse corruptum, nihil mirum sit, quando etiam Antonini exemplaria IIII minùs habent, quàm Tabula.

Hinc δὲ μεσοποταμίου, MESOPOTAMIVM, sive Latinâ lingvâ INTER-MESOPOTAMIVM, cuius *plagia* à Gelâ XX remouetur millia passuum, nullus alius hoc tractu locus esse potuit, quàm qui inter duos amnes situs fuit, Oanum scilicet & Dianæ fluvium; quorum hunc à vico S. Crucis profluere cognomenque habere, illum *Frascolari* vulgò dici, suprà lib. I, cap. XIII, ostensum est. De hac orâ ita tradit Fazellus, decad. I, lib. V, cap. I: *Caucone portus Ptolemæo, sed Scaramis caput & statio hodiè, succedit; & fluvii eiusdem nominis ostium; quem à S. Cruce plerique nunc adpellant. Exeisa deinceps ad passus aliquot spelunca est, supernè aperta & aspera; à columbis ibi nidificantibus Columbaria hodiè denominata. Huic intus ad passus mille in colle adis est, quadrato structa lapide, columnis subnixa, quam Sterium pictum adcole vocant; templum prisce præcellens. A Columbariâ quoque ad passuum millia duo in orâ fluvii Oani, Frascolari hodiè dicti, ostium sequitur. Et proximo capite: Camarina urbs ad passus ferme 10 Oano sive Frascolaro fluvio proxima est. Illud igitur templum veteris Mesopotamii vestigium esse potuerit.*

Proximi hinc loci adpellationem, quæ in Antonini itinere est *Plagere* sive *Hybla Cymbe*, in aliis exemplaribus variare, testis est Hieronymus Surita. quidpe Longolianum habere ait *Plaga reo sive Cymbe*; Neapolitanum *Plagero sin Cibe*; Regium verò *Hereo* tantum. Ego legendum statuo, *Plagia Herae sive Hyble*. nam licet huius urbis vocabulum in suprà scripto Tabulæ itinere mendosè perscriptum sit *Nible*; atque ita etiam habeat Antonini Neapolitanum exemplar, teste Surita: tamen Regium & Blandinianum Longolianumque habere *Hible*, idem testatur Surita.

40 & apud Stephani epitomatores ita scriptum est: Ἱβλα, τρεῖς πόλεις Σικελίας. ἡ μείζων, ἥς οἱ πολλοὶ Ἱβλαῖοι. ἡ μικρὰ, ἥς οἱ πολλοὶ Γαλεώται, Μεγαρεῖς. ἡ δὲ ἐλάττω, Ἡρα ἐκαλεῖται. ἐστὶ καὶ πόλις Ἱπάλιας. πλὴν Ἱβλαν, ἀπὸ Ἱβλῆς τῆς βασιλείας. Διὸς πύλο πάλαι Ἱβλας καλεῖσθαι τῶν Σικελῶν πόλεων. ὧν ἐνοικούντες Μεγαρεῖς ἐκαλεῖν. Id est: *Hyble tres sunt urbes Siciliæ. maior; cuius opidani Hyblæ dicuntur. parva; cuius opidani Galeotæ, Megarenses. minor verò Hera adpellatur. Est & Italia urbs eo nomine. Hyblam ab Hyblo rege. Propterea complures Sicularum urbium Hyblas dictas esse. Incolas Megarenseis vocarunt.* Locum hunc sædissimum in modum corruptum & magnâ parte mutilatum, suprà cap. V III huius libri II restituere, quantum fieri potuit, conatus sum. ubi ostendi, Maiorem Hyblam fuisse inter Aetnam montem & Symæthum amnem; Parvam sive Galeotin fuisse eam, quæ, inter Syracusas atque Leontinos, à Græcis colonis dicta fuit Megara. Minorem verò, sive omnium minimam hanc, inter Gelam & Pachynum promontorium, non dictam fuisse *Hereo*, ut corruptissimus iste fert Stephani locus, sed *Hereion*, ex dicto Antonini itinerrario patet; ubi scriptum est in Regio exemplari *Hereo*. Ergo Ἱβλα ἡ ἐλάττω, ἥτοι Ἡραῖα, id est, HYBLA MINOR sive HERAEA, mediterranea, ut dixi, fuit urbs. Vtrumque equidem itinerarium, Tabulæ pariter atque Antonini, inter Calvisiana & Hyblam XXIII habet millia passuum.

at eum numerum si verum genuinumque censeas; certè reliqui duo sequentes, ad Acras & Syracusas, falsi sunt atque vitiati necessum est. Verùm potior heic sit scriptio exemplaris Neapolitani; quod millia, teste Suritâ, eo intervallo habet xiiii tantum. unde *Hybla Heraea* id esse deprehenditur opidum, quod vulgò nunc vocatur in edito colle *Ragusa*. Huius autem *plagia* est ad ostium præterfluentis fluminis, cui vulgare vocabulum *Mauli*, olim autem erat *Hirminium*; ut suprâ lib. i, cap. xiiii, docui. Huc quum à suprâ dictâ *plagiâ Mesopotamii* millia sint haud ampliùs xiiii, manifesto inde perspicitur documento, in hoc quoque Antonini itinere ei numero additum postea per incuriam librarii fuisse alterum x, ut in altero illo itinere inter Calvisiana & Hyblam. Fazellus immeritò suspicatus est, Hyblam hanc esse id opidum, quod inter Terram novam & Licatam opida introrsum hodiè vulgò vocatur *Butera*, ruinis antiquarum fabricarum nobile: cuius situs suprâ scriptis itineribus Tabulæ atque Antonini nullo prorsus pacto convenire potest. Cæterum vetustissima Hyblæ huius memoria exstat in Eclogis legationum ex Diodori lib. xxii, ubi ita scriptum est: καὶ δὲ Συκελίαν ἦσαν τυραννοὶ, Ἰκέτας ἐν Συρακασίῃ, Φιντίας εἰς Ἀκράγαντα, Τιωδάριον ἐν Ταυρομενίῃ, καὶ ἔπειτα τῶν ἐλαττόνων πόλεων. Φιντίας δὲ καὶ Ἰκέτας πρὸς ἀλλήλους πόλεμον ἐστράτευον, περιέζαντο ὅλην τὴν Ἰβλάν. Quum innumeris aliis passim scateant dictæ Legationum eclogæ fœdissimis mendis, heic quoque rectè doctissimus earum interpretes restituendum censuit, Φιντίας ἐν Ἀκράγαντι, καὶ Τιωδάριον ἐν Ταυρομενίῃ. At quid istud præterea sibi vult τὴν Ἰβλάν, vocabulum generis masculini, derivatum ab Ἰβλα: Certè si id sanum, adjunxisse oportuit huic adjectivo substantivum. Verùm nihil certius, quàm, uti reliqua illa, sic ista etiam corrupta esse immani exscriptorum stupiditate sive imperitiâ ex genuinis ὅλην τὴν Ἰβλάν. Sensus igitur universæ orationis hic erit: In Sicilia tyranni tunc erant, Hicetas Syracusis, Phintias Agrigenti, Tyndarion Tauromenii; urbiumque minorum alii. Phintias autem & Hicetas, conflato inter se bello, ad Hyblam acie instructâ concurrerunt. Nempe, quum alter ab Agrigento adversus Syracusas, alter ab Syracusis contra Agrigentum, exercitus ducerent; in itinere obviam sibi invicem facti apud Hyblam, infestis aciebus inter se confixerunt. Factum hoc paullo ante bellum Punicum primum; ut ex iis, quæ in iisdem Legationum eclogis præcedunt, colligere est. Cæterum quando condita fuerit Hybla, incertum est. à Siculis tamen antiquissimis temporibus conditam fuisse, ex suprâ scriptis Stephani verbis divinare licet.

ACRAE
urbs.

Porro αἱ Ἀκραι πόλις, ACRAE urbs, memoratur Thucydidi, Livio, Diodoro, Plutarcho, Ptolemæo, Itinerariis Romanis, ac Stephano. Opidani inde Stephano dicuntur Ἀκραῖοι, Acræi. at Plinio, lib. iiii, cap. viii, Latinâ formatione sunt ACRENSIS. Ipsi opidi vocabulum in Ptolemæi exemplaribus corruptum est Ἀκραῖαι. & apud Plutarchum in Dionē μακραί. in Itinerariis item barbari librarii pro e scripserunt g; quum ab agris vocabulum id opido quæsitum putarent. Apud Stephani epitomatores hæc leguntur: Ἀκραι, Ἰαπυγίας πόλις, κατὰ Ἰναις ὁρῶσα λεγομένη. δολιτέρα ἐστὶ καὶ ἵππερα, ἐν αὐτῇ ἔχουσα λιμένα Βρεντησίον. ἐστὶ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ. τρίτη ἐστὶ Συρακυσίων κλισμα, Εὐβοίας. ἔκτη Σκυθίας. ἑβδόμη Κύπρου. ὄγδοη Ἀκαρνανίας. τὸ θηλυκὸν Ἀκραία. καὶ τὸ ἐθνικὸν, Ἀκραῖον. Id est: *Akra*, Iapygiæ urbs, quibusdam Hydrusa dicta. secunda est & altera in sese habens portum Brundisium. est etiam in Italiâ. tertia Syracusanorum est opus, Eubææ. sexta Scythiæ; septima Cyprî. oitava Acarnaniæ. femininum Acræa: & gentile Acræus. Locus sane, præterquàm quod ipsius auctoris erroribus conspersus, miserè etiam partim luxatus partim mutilatus est. Ἀκραι Ἰαπυγίαν, id est, Iapygium promontorium, in Italiâ intellexit. in eo an opidum fuisse, aut quid tandem dicere voluerit, aut qua ratione Hydruntem Brundisiumque urbeis ei admiscuerit, planè non liquet: nisi quod Iapygiæ peninsulæ duæ præcipuæ fuere urbes, quarum altera Hydrus, altera Brundisium, dicebantur; quarum hæc etiam portu fuit insigni nobilis. Reliqua verba ita restitui ex parte posse puto: Ἔστι καὶ δολιτέρα ἐν Ἰταλίᾳ. τρίτη ἐν Συκελίᾳ, Συρακυσίων κλισμα. πρῶτη πέμπτη Εὐβοίας. ἕκτη Σκυθίας. ἑβδόμη Κύπρου. ὄγδοη Ἀκαρνανίας. τὸ ἐθνικὸν Ἀκραίος, & τὸ θηλυκὸν Ἀκραία. Hoc est: Est & altera in Italiâ; tertia in Sicilia, Syracusanorum opus; quarta; quinta Eubææ; sexta Scythiæ; septima

septima Cyprī : octava Acarnania. Gentilitium inde est Acræus, & femininum Acræa. Solet quidpe masculinum feminino præponere. Siciliæ autem opidum non singularis, ut reliquæ illæ per terrarum orbem urbes, sed pluralis numeri habuisse nomen. Ἀκραι, testes sunt cæteri auctores, qui eius meminerunt, omnes. Ex Diodori lib. xx i ita referunt Excerpta legationum, de pace inter Romanos & Hieronem Syracusanorum regem factâ : καὶ ζυγῶν τε ἐρξάντων ἐπὶ τῇ ἐ', λαβόντες δεσμῶν ἐ' μυριάδας· καὶ δὲ αἰχμαλώτους δοποδόν κυρδέν Συρακυσίους ἐ' τῶν ἑσ' αὐτῶν πλεον, Ἀκρων, Λεοντίνων, Μεγαρέων, Αἰδωρῶν, Νεατίνων, Ταυρομενίων. Hæc quum mutila animadverteret interpres, ita corrigenda putavit : δὲ αἰχμαλώτους δοποδόν ζυγεχώρησαν Συρακυσίους κυρδέν, ἐ' τ' ἑσ' αὐτῶν πλεον. sicque vertit : Pacem itaque ad xiiii annos composuere, acceptis cxi milibus drachmarum. Et postquam captivos illis reddidisset, permiserunt ei, ut & Syracusanos sub dominio suo retineret, & urbes illis subiectas, Acræa, Leontinos, Megarenseis, Aelores, Neatinos, Tauromenios. Vbi tamen memoriâ lapsus, vel manu mentem præcurrente, id bis interpretatus est pro ἐ'. Verum quum ubique ferè in dictis Legationum excerptis propria locorum vocabula corrupta sint, hæc quoque sic legenda censuerim : καὶ τὰς αἰχμαλώτους δοποδόν ζυγεχώρησαν κυρδέν Συρακυσίαν καὶ τῶν ἑσ' αὐτῶν πλεον, Ἀκρων, Λεοντίνων, Μεγαρέων, Εἰδωρῶν, Νετῆν, Ταυρομενίων. Id est : Et postquam captivos illis reddidisset, permiserunt ei, ut Syracusanos sub imperio suo retineret, urbesque illis subiectas, Acras, Leontinos, Megara, Helorum, Neetum, Tauromenium.

20 Conditas fuisse à Syracusanis Acras, testis est antiquissimus rerum scriptor Thucydides lib. vi, his verbis : Ἀκραι δὲ καὶ Κάσμενα ἑσ' Συρακυσίαν ὥκεισθαι. Ἀκραι μὲν ἰσοδομήκεν ἐπὶ μετὰ Συρακυσίους, Κάσμενα δὲ ἐγγὺς εἴησι μετὰ Ἀκρας. Hoc est : Acræ & Casmene à Syracusanis sunt conditæ. Et quidem Acræ lxx annis post Syracusas, Casmene verò propè xx annis post Acras. Ipsas Syracusas conditas fuisse Olympiadis xi anno secundo, suprâ, lib. i, cap. xii, ostensum est. Acræ igitur conditæ fuere Olympiadis xxviii anno iiii, id est, ante natum Christum anno 10 clxv. De situ earum ita scribit Fazellus, decad. i lib. x : Buxema recentis nominis opidum : in cuius agris Anapi, fluvii Syracusani, ortum posuimus. cui ad passuum milia duo Palazolus opidum propè est, Acræ olim adpellatum, à Syracusanis florenti ipsorum tempore conditum : ut auctor est lib. vi Thucydides. Eius egregium adhuc ad cænobium Minorum, Sanctæ Mariæ de Iesu cognominatum, jacet cadaver. quod ipsum illius esse, & nominis apud seniores vestigium, quod Acremons adhuc est, & cum auctoritate respondens xxxiii millium passuum à Syracusis urbe intervallum, liquido confirmant. Tot scilicet millia habent in suprâ scripto itinere Tabula & Antoninus. Verum toto, quod aiunt, cælo aberrasse Fazellum, ex Livio atque Plutarcho disco. quorum hic in Dione iter, ab Heracleâ Minoâ per Agrigentinum Gelensemque & Camarinensem agrum Syracusas versus actum, ita narrat : Δίωιν δὲ περὶ τοὺς Καμαρινεῖς π. περὶ τὸν καὶ ἀρξὸς Συρακυσίαν αὐτομάχων ἐπέβρι πλὴν ὅσοι ὀλίγον. οἱ δὲ μετὰ Τιμοκράτους τὰς ἑπὶ πολλὰς φυλάσσοντας Λεοντίνοι καὶ Καμπανίαι, λόγον ψόδῃ περὶ σπμ. φαυτῶν.

40 εἰς αὐτοὺς τὸν Δίωνα, ὡς ὅτι τὰς πόλεις πρῶτον τρεῖσι τοῖς ἐκείνων, δοποδόντες ὥζοντο τὸν Τιμοκράτην, τὸς εἰκίαις βοηθήσοντας. ὡς δὲ ἀπηγγέλθη τῷ τῷ πρὸς τὸν Δίωνα, πρὶ τὰς ἡμέρας τετραπυδούσας, νυκτὸς ἔτι τὰς τελευτάς αἰσθήσεις, πρὸς τὸν Ἀνάνην πρὸς τὸν ἡμεῖς ἀπὸ τῆς πόλεως δέκα σταδίων. ἐπὶ τῷ δὲ πρὸς τὸν Δίωνα, ἡμεῖς τὰς ἡμέρας αὐτοῦ τὴν ἡμέραν περὶ τὸν Δίωνα, ἡμεῖς τὰς ἡμέρας αὐτοῦ τὴν ἡμέραν περὶ τὸν Δίωνα. Hoc est : Dioni in itinere Camarinenses adijungebantur : Et ex agro etiam Syracusanorum excitatorum adfluxit haud exigua manus. Qui cum Timocrate Epipolas tuebantur Leontini atque Campani, falso inter eos à Dione vulgato nuncio, petiturum ipsum primò ipsorum opida : deserit Timocrate, ad protegendâ discesserunt sua. His Dioni, apud Acras castra ponenti, nunciatis, nocte movit castra : venitque ad amnem Anapum ; qui ab urbe abest stadiis x. Ibi consistere signa iubens, apud amnem immolavit : orientem Solem adorans. Sic & Livius, lib. xxiii : Per idem ferè tempus & Himilco ad Heracleam, quam vocant Minoam, quinque & viginti millia peditum, tria equitum, xii elephantos, exposuit. Adveniens Heracleam, intra paucos dies inde Agrigentum recipit. aliarumque civitatum, quæ partis Carthaginiensium erant, addo accensa sunt spes ad pellendos Siciliâ Romanos, ut postremo etiam, qui obsidebantur Syracusis, animos susulerint : Et, parte copiarum suis defendi urbem posse rati, ita inter se munera belli partiti sunt, ut Epicydes præflet custodiæ urbis ; Hippocrates, Himilconi conjunctus, bellum adversus consulem Romanum gereret. Cum decem millibus peditum, quingentis equitibus, nocte per intermissa custodis loca

profecit, castra circa Accillas urbem ponebat. Munientibus supervenit Marcellus; ab Agrigento, jam occupato, quum frustra eò, praevenire hostem festinans, tetendisset, rediens: nihil minus ratus, quam illo tempore ac loco Syracusanum sibi exercitum obviam fore. sed tamen metu Himilconis Paenorumque, ut quibus nequaquam eis copiis, quas habebat, par esset, quam poterat maximè intentus atque agmine ad omnes casus composito ibat. Fortè ea cura, quæ erat adversus Paenos preparata, adversus Siculos usui fuit. Castris ponendis incompósitos ac dispersos nactus eos, & plerosque inermes, quod peditum fuit, circumvenit: eques, levi certamine inito, cum Hippocrate Acras perfugit. Ea pugna deficientis ab Romanis quum cohibuisset Siculos, Marcellus Syracusas rediit. & post paucos dies Himilco, adjuncto Hippocrate, ad flumen Anapum, duo ferme inde millia, castra posuit. Ex his satis apertè patet, ex meridie in septentriones ab Acris in transversum amnem iter fecisse cum Dionem tum cum Himilcone Hippocratem. quidpe ipsum amnis ostium x circiter stadia, sive mille & quingentos passus ab urbe aberat. Livius, eodem libro antea: Romanus exercitus ad Olympium, (Iovis id templum est) mille quingentis passibus ab urbe, castra posuit. Scilicet ipsum hoc Iovis Olympii templum, cuius etiam nunc columnæ vii erectæ manent, prope dextram Anapi ripam situm erat. Iter autem illud xxi circiter millium passuum ab occasu Solis ad ortum eius facile festinans exercitus absolvere potuit æstivo tempore, quod & ipsum testatur ibidem Plutarchus; quando nox medio æstatis Syracusis est x horarum. Huc item adde, quod Plutarchus Dionem iter fecisse adfirmet ab Agrigento per Gelenisium Camarinensiumque fincis, quod illud ipsum est Itinerarium Romanorum supra scriptum iter versus Pachyni regionem, atque inde Syracusas: nisi quod ab Gelâ in diverticulum ad Camarinenses deflexisse videatur Dio. At verò Palazolum si fuisset antiquum illud opidum Acræ; Dio atque Himilco non post longum tandem iter ad transversum Anapum pervenissent; sed jam inde ab ipso Palazolo secundam eius ripam ad Syracusas usque sequuti fuissent. Ego igitur ex præscriptis Livii Plutarchique verbis, simulque ex intervallis, quæ Itineraria Romana habent, ab Hyblâ ad Acras millium xvi, ab Acris Syracusas millium xxi, Acras fuisse statuo apud cænobium, quod inter duo opida, quibus vulgaria vocabula Noto & Avulla, vulgò incolis dicitur Santa Maria d' Arcia. quod & ipsum antiqui Acrarum nominis vestigia servare videtur. Editio in loco sitas fuisse Acras; unde etiam haud dubiè nomen eis quæsitum; testatur Silius lib. xiii, his verbis:

*Non Thapsos, non è tumulis glacialibus Acræ
Defuerunt.*

Quando tandem id opidum funditus deletum fuerit, incertum est. nam ultima eius memoria in prædictis Itinerariis adnotata reperitur.

ACRILLÆ
opidum.

Cæterum eodem cum Acris tractu fuit ἡ Ἀκρίλλα πόλις, ACRILLA urbs; & plurali numero αἱ Ἀκρίλλαι, ACRILLÆ. Stephani epitomator: Ἀκρίλλα, πόλις Σικελίας, ἡ πρὸς Συρακυσῶν. τὸ ἐπὶ τῇ Ἀκρίλλῃ, ὡς Ἀγύλλα Ἀγύλλαι. Id est: Acrilla, opidum Sicilia, haud longè à Syracusis situm. Gentilitium inde est Acrillæus, ut ab Agylla Agyllæus. Hoc, scilicet illud est opidum, quod vulgata Livii exemplaria, loco supra citato, habent Accillas, corrupto vocabulo; pro quo in veteri exemplari Sigonius testatur extitisse Acrillas. In itinere fuisse inter Acras & Hyblam, ex supra scriptâ Livii historiâ liquet. quo autem situ fuerit, incertum est; quando nulla eius reliqua sunt vestigia. Cæterum gentilitium ab Agyllâ Virgilius fecit Agyllinus; quemadmodum in Sicilia à Magellâ & Entellâ dicebantur Magellini atque Entellini. Verba poetæ Aeneid. lib. viii hæc sunt:

*Hand procul hinc saxo incolitur fundata vetusto
Vrbis Agyllinæ sedes.*

Ergo etiam ab Acrillâ opidani rectè dicentur ACRILLINI, qui tamen rectè quoque 30 dicantur ACRILLANI; ut Fregellani, Atellani, Avellani: quorum opida erant, Fregellæ, Atella, Avella.

TEMPLUM
Apollinis Li-
byssini.

Sed reliquum Antonini itineris maritimi exsequamur; quod tale est:

Plaga Hereo sive Cymba

Refugium Apolline

Plaga Syracusis

xx.

xxxii.

Quinam hic fuerit Apollo, ostendere voluit Fazellus decad. i, lib. v, cap. i; ubi Pachynum

Pachynum promontorium locaque ei adjacentia describit. *Ad orientem*, inquit, nullus ei *fidus est sinus*. sed quā meridiem respicit, stationem habet, quam Cicero, VII in *Verrem*, Pachyni portum, vulgus hodie Longobardum nuncupat. Mox: Portui Longobardo prostrata haeret urbs, passus ferè mille habens in circuitu: in qua nihil adificii cernitur vel pulcrum vel integrum: sed iacentia solum antiquitatis vestigia rudia, inelegantia, & coacervata passim proteruntur. Hanc Motyen olim fuisse, Pausanias lib. V his verbis scribit: Est ad Pachynum, Sicilia promontorium, quod in Africam & ad austrum conversum, Motye urbs. eam Afri Pænis permixti tenent. Paulo post: In hac urbe Macrobius, libro Saturnaliorum primo, Apollinis Libystini olim fuisse templum, frequentia hominum ac religione celeberrimum, commemorat.

10 Nam quum Motyenses gravi aliquando Libycorum obsidione premerentur, Apollinem invocaverunt. nec multo post immisa hostibus peste, cunctisque eā contagione peremtis, Motyenses, periculo erepti, Apollinem Libystinum adpellaverunt: temploque illi magnifice exstructo, summum ei cultum deinceps impenderunt. cuius hodie nulla cognoscuntur reliquia. Pausaniam per summum errorem Pachyno promontorio attribuisse Motyam, quæ apud Lilybæum promontorium sita fuit, supra cap. I huius lib. II certis validisque ostensum est documentis. istas autem in Pachyno antiquæ fabricæ ruinas ipsum fuisse Pachyni portum, Ciceroni memoratum, lib. I, cap. XIIII docui. Cæterā Fazelli oratione, magis simplici quàm verā, ne fallantur legentium animi, ipsa Macrobii verba adducam: quæ Saturnalior. lib. I, cap. XVII, sunt hæc: *Vnde & Apollinem, id est,*

20 Solem, modo sospitatem modo pestem significantibus cognominibus adoramus: quum tamen pestis, quæ ab eo noxiis immittitur, aperte hunc deum bonis propugnare, significet. hinc est, quod apud Pachynum, Siciliae promontorium, Apollo Libystinus eximia religione celebratur. nam quum Libyci, invasuri Siciliam, classem adpulissent ad id promontorium: Apollo, qui ibi colitur, invocatus ab incolis, immisa hostibus peste, & penè cunctis subita morte interceptis, Libystinus cognominatus est. En; nulla heic fit Motyensium nec urbis eorum mentio: nec tunc demum templum Apolloni exstructum ait; sed Apollinem, qui ibi colebatur, invocatum, & quum opem tulisset contra Libyecos, cognomentum inde accepisse. Templum igitur jam antea heic fuit Apollinis, qui postea Libystinus cognominatus. Loca huius inter Phintiam & Pachynum ora, à quibus plagias ac refugia Antoninus in dicto itinere maritimo cognominavit, fuisse mediterranea, satis ex supra disputatis patuit. In prædicto igitur itinere, inter plagam Hyble & refugium Apollinis xx ponit millia; ut omnia eius, quæ hæcenus reperta, exhibent exemplaria. tot millia hodie reperiuntur inter ostium Hirminii Hyblensis amnis & litus opido, cui vulgare nunc vocabulum Spaccafurno, proximum. nam intus à dicto amne ad opidum Scicæli millia sunt VII: hinc verò Spaccafurnum usque XIII. TEMPLVM igitur illud APOLLINIS LIBYSTINI apud Pachynum promontorium eodem situ fuisse iudico, ubi nunc opidum Spaccafurnum conspicitur, x millia passuum ab extremo Pachyni excursu disitum. de quo Fazellus, decad. I lib. x ita scribit: Motyæ dextrorsum ad passuum millia VI Spaccafurnus vulgò, sed Ipsa Silio dictum, opidulum

40 subest. cuius in valle, paulo supra, magnæ spectantur ruinae. Sic sanè satis simpliciter, & sine ullâ demonstratione, opidum istud ex Silio citat. At Silius nullius opidi, sed fluminis Hypsæ meminit: cuius nominis duo fuerunt inter Pachynum & Lilybæum amnes; quorum alterum cap. XV, alterum cap. XVIII, libri primi, exposuimus. Verba Silii lib. XIIII hæc sunt:

Venit ab amne trahens nomen Gela: venit Alasæ;
Et qui præsentis domitant perjura Palici
Pectora supplicio: Troianaque venit Acesta:
Quique per Aetneæ Acis petit aquora sinis:
Necnon qui potant Hypsæm Alabique sonoros,
Et perlucens splendenti gurgite Achaten:
Qui fonteis Vagedrusa tuos, & pauperis alvei
Hipparin, ac facilem superari gurgite parco
Panragiam, rapidique colunt vada flava Simethi.

50 Apud Spaccafurnum igitur opidum, cum ex prædictis antiquæ urbis ruinis, tum ex intervallo xx millium passuum, Fanum illud Apollinis Libystini fuisse cenfeo.

Porrò Fazellus, decad. I, lib. III, cap. II, ita scribit: Post fauceis Elori fluvii passus INACHA ferè mille piratarum est statio, Fundus muscarum cognominata: atque ulterius ad passus CIOIO urbi.

altera est statio, quam Porticellum vocant. cuius litori fons proximus, Bughutus Saracenice dictus, aquam laxande albo utilem eructat. à quo deinde ad passus 15 lapicidinae sunt; quas Macharenseis fuisse, & saxa construenda conservandaeque Machare, urbi non procul inde dista, vetusto tempore suppeditasse, neutiquam est ambigendum. Et totidem passuum intervallo salina, Cauda lupi cognominata, distat. & paullo inde longius altera salina, Ruvectus adpellata, instat. qua peninsulae quamdam efficit; ad cuius ostium Phœnicis portus est Ptolemæo, Naustathmus Plinio, Vindicius hodie dictus; Macharensis procul dubio olim. Vindicari portui ad occidentem, in eâ, quam Ruvecti salina facit, peninsula, Machara urbs, Ciceroni in Verrem, Ptolemæo, & lib. III Plinio, miris lacerata cadaveribus, ad iactum funda imminet; à Neetinis & villicis eius agri accolis & senioribus Civitas Macharis, incorrupto adhuc eius nomine, sed vulgò Citatella adpellata. unde, etsi, neque à quo diruta sit, ex Græcis Latinisque, quos hæcenus vidimus, auctoribus compertum habemus, soloque nomine à Plinio, Cicerone, Ptolemæo, attacta sit; hanc ipsam tamen semirutam Macharam esse, nomen ipsum & urbis & sepulcrorum, quod hucusque perseverat incorruptum, liquido demonstrat. Erat autem eius ambitus, prout clarè ex eius vestigiis constat, passuum mille & quingentorum. habitabatur, non modo ea peninsula, sed & depressus ille & subiacens locus, qui iactu lapidis à portu distat; ut antiquitatis monumenta confirmant. Visuntur totâ urbe plurima adificiorum, tum privatorum tum etiam publicorum, vestigia semidiruta passim obvia, viaeque, ut late, ita & proportionem longæ. Templum est in eâ orbiculare & restitutum, præco artificio ex quadratis lapideis elaboratum; adeo adhuc integrum, ut non vetustis, sed Christianorum temporibus servatori, cui nunc inservit, exstructum esse videatur. Fanum item est alterum, eiusdem penè formæ; sed vetustate collapsum. Balnea quoque antiquæ architecturae sunt in eâ; quæ ab imperitis templum fuisse censentur. In medio etiam urbis specus longissima, & pro tractus ratione late viis & frequentibus utrimque sepulcris distincta, non sine voluptate inspicuntur; quod subterranea quasi civitatis speciem præ se ferunt. Extra mœnia verò, ad passus ferè mille occidentem versus, specus sunt aliæ ingentes, & eodem penè modo in rupe excavatae: quæ ab adcolis hodie Grutta Macharis adpellantur, tumulorum frequentia insignes. Ager Macharensis, qui Ciceronis tempore totus erat frumentarius, ut in Verrem ipse testatur, hodie ob id maximè, quod colonis ea regio tota diserta sit, vepribus plenus & incultus pluribusque supra urbem veterum vicorum ruinis horridus conspicitur. Macharam urbem nullam fuisse, Imacharam verò, à Ptolemæo inter Centuripas & Capytium opida collocatam, circa Symæthum existisse flumen, qui regionem totius insulæ facilè fertilissimam perfluit, supra cap. VIII ex Cicerone pariter & Ptolemæo demonstravi. libro autem I, cap. XIII, docui, & Naustathmum Plinii & Phœnicum portum Ptolemæi ultra Helorum flumen & opidum versis septemtriones fuisse positum. falsò quoque agrum fluvio divi Pauli, qui antiquorum fuit Eryces, adjacentem adpellari Symæthum hoc sæculo ab adcolis, quod idem tradit Fazellus, decad. I, lib. III, cap. II, falsò item agrum amni divi Leonardi, qui olim fuit Terias, adjacentem vocari Murgo, quasi à Murgentio opido, quod circa ostium Symæthi fuit; jam dudum in horum locorum fluminumque expositione, lib. I, cap. X, ac lib. II, cap. VIII, patuit. Proinde ex isto quoque apud Pachynum promontorium vocabulo Macira non est quod contra supra dictorum auctorum, Ciceronis atque Ptolemæi, mentem quidquam statuere velimus. Cæterum Ptolemæo duæ ponuntur urbes Pachyno proximæ omnium, quas recenset: quarum alterius Ἰχάνα, Helorus, alterius Ἰνα, Ina, vocabula in vulgatis exemplaribus leguntur. Helorus quæ & quo situ fuerit, supra lib. I, cap. XIII, ostensum est. Ἰνα nulla aliàs apud auctores reperitur. è diverso autem apud Stephani epitomatores hæc leguntur: Ἰχάνα, πλὴνιον τῆς Συρακίας, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀλῶος πηδ. πηγῆς ἀναστῆναι τὸς Συρακίους. Ἰχάνα δὲ τὸ Πισυμῆν. τὸ ἐθνικὸν Ἰχάιν. Id est: Ichana, opidulum Siciliae; inde dictum, quod in eius expugnatione plurimam sedulamque operam impenderint Syracusani. Ἰχάνα quidpe est desiderare. Gentilitium inde dicitur Ichaninus. At Plinio, lib. III, cap. VIII, sunt ICHANENSES Romano ore. Illud sanè de vocabuli origine putidum fuerit ineptorum grammaticorum commentum; qualibus eorum scripta passim scætant. Cæterò idem esse Ἰχάνα, ICHANA, opidum, quod apud Ptolemæum vitiatum legitur vocabulo Ἰνα, Ina, situs maximè indicat apud Pachynum promontorium; qui tractus cum Heloro ac Neeto aliisque inibi opidis Syracusanorum fuit ditionis; ut supra, hoc ipso capite, ex Diodori lib. XXIII intelleximus. Ptolemæus id intra Morycam, quæ hodieque vulgò vocatur Mòdica, versùs Pachynum

num collocat. quo tractu nulla antiquitatum reperiuntur vestigia, præter illa ad Spaccafurnum, & quæ prope portum Vindicarim refert Fazellus, sub vulgari vocabulo *Macira*. ex quorum situ, has ipsas esse dicti opidi reliquias, colligo. Ptolemæum paullo longius ab orâ maritimâ removisse, nihil mirum sit; quando idem in Gelâ & Phintiâ atque Acragante urbibus fecit. quo crimine Plinius quoque damnandus; qui Drepanitanos, Naxios, Phintienses, Selinuntios, Zancleos, Litoralium urbium populos, inter mediterraneos recensuit. Nomen opidi *Ἰναχα*, *Inacha*, quod attinet, incertum est, cuius id fuerit numeri; quando nulla eius in historiis reperitur mentio.

- 10 Ipsa hinc *Μότυκα πόλις*, *ΜΟΤΥCΑ* urbs, vulgò nunc *Módica* dicta, Romanis *ΜΥΤΥCΑ* auctoribus scribatur *ΜΥΤΥCΑ*, & *ΜΥΤΥCΑ*. unde etiam Ptolemæo, qui *opidum*. Romanorum in Italiæ Siciliæque locis, ut sæpius dictum, sequitur formationes, est *Μότυκα*, *ΜΟΤΥCΑ*. Eidem amnis, à dictâ urbe profluens, ut suprà lib. I cap. XIII ostensum est, dicitur *Μοτυχῶν*, *Motychanus*. quæ scriptio per *χ* si vera atque germana; ipsum certè opidum quoque dictum fuit *Μότυχα*, *ΜΟΤΥCΗΑ*. *Opidani* inde Plinio, lib. III, cap. VIII, in variis exemplaribus sunt *Mutyenses* & *Motenses*. sed scribendum esse *ΜΥΤΥCΕΝCΕS* seu *ΜΟΤΥCΕΝCΕS*, jam alii ante me monuerunt. & in vetusto exemplari, Parmæ anno Iesu Christi *MDCCCLXXVI* typis edito, sunt *MYTICENSES*. quo modo etiam apud Ciceronem in Verrinâ III
- 20 *Muticensis* memoratur ager in nonnullis exemplaribus: qui & ipse in aliis exemplaribus corrupto vocabulo est *Mutyensis* & *Mutiensis*. Græcis haud dubiè fuere opidani *Μοτυχῶν*, *Motycæ*; usitatissimâ formâ. Apud Diodorum, lib. XVI, hæc leguntur de suprà dicto Dione, ab Heracleâ Minoâ iter Syracusas faciente: *Εν παραδῶν δὲ τὴν πρὸς Ἀκράγαντινους καὶ Γελῶνας καὶ Ἰνάας τῶν τῶν μεσσηνίων οὐκάντων Σικανῶν πρὸς καὶ Σικελίων, εἰς δὲ Καμαρηναίους καὶ Μανθινεῖς πείσους ὤντων ἡγεμονίας, περὶ τῶν καὶ ἄλλων ἔπρεβεν.* Id est: In transitu Agrigentinos & Gelenenses nonnullosque de Sicaniis ac Siculis, mediterranea incolentibus, Camarinensesque insuper & Madinenses ad liberandum communi ope Syracusanos adhortatus, sibi adiunxit. cumque his ad pellendum tyrannum perrexit. Nullum in Sicilia alii cuiquam memoratum est opidum *Μάδινα*, *Madina*. at
- 30 Dionem iter fecisse ab Agrigento per Acras, suprà è Plutarcho didicimus. heic Diodorus quia Camarinenses eum adsumsisse testatur in transitu; per Camarinam quoque iter eum egisse, haud dubium est. post Camarinenses quum idem Diodorus dicat eum adsumsisse illos, qui in vulgatis eius exemplaribus leguntur *Μανθινεῖς*. nullos alios hos fuisse iudico, quàm *Μοτυχῶν*, id est, *Mutyenses*. pro quo vocabulo corruptum illud suppositum. nisi fortè suspicari libeat, vocabulum *Καμαρηναίους* ab imperito atque oscitante exscriptore bis perscriptum fuisse: unde postea alius alterum eorum discerneret in *καὶ Μανθινεῖς*. Apud Silium quoque lib. XIII ita legitur: *Et Netum, & Micite, pubesque liquentis Acheti.* Heic etiam corruptum vocabulum *Micite*, nulli alii umquam memoratum auctori,
- 40 corrigendum cenſeo in germanum *Mutycæ*. Solet autem Silius metri causâ Græcâ uti formatione in *η*. sic & *Lipare*, *Catane*, *Melite*, *Melaete*, *Tisse*, *Drepane*, leguntur eodem libro.

Inter Motycam & suprà expositas Acras *Νήπιν πόλις*, *NEETVM* *opidum*, vulgò *NEETVM* nunc vocatur *Neto*: unde tertia nunc universæ insulæ pars vulgò dicitur incolis *urbis*. *Val di Neto*. Vocabulum urbis antiquum apud Ptolemæum vitiatum legitur *Νέπιν*, facili librarii lapsu, & pro *η* scribentis. In Eclogis legationum ex Diodori lib. XXIII, ut suprà citatum, hæc leguntur: *καὶ τὰς ἀρχιμαλῶτας δοπεδόνι κυρῶν [κυρεχάρεσιν] Συρακυσίων ἐπὶ τῶν ἑαυτῶν πλέων, Ἀκρων, Λεονίων, Μεγαρέων, Αἰλώρων, Νεαίνων, Ταυρομήρων.* Vbi vocabula corrupta sic jam antea corrigenda dixi: *Μεγαρέων*, *Ελώρων*, *Νεήτων*, *Ταυρομήρων*. nam opida recenset, non opidanos. Scilicet quia posteriore isto sæculo diphthongus *αι* pronunciabatur sicut *ε* vel *η* antiquorum; ex *Ελώρων* factum librarii imperitiâ *Αἰλώρων*; & ex *Νεήτων* *Νεαίνων*. Sed idem urbis vocabulum etiam unicâ vocali *η* dictum fuisse *Νήπιν*, adparet ex Silii versu proximè citato. unde etiam apud Ciceronem, in Verrinâ V, opidani quater perscripti sunt *NETINI*; ut & apud Plinium, lib. III, cap. VIII. Apud eundem Ciceronem, in Verrinâ II, aliâ formatione sunt *Netinenses*. sed voluisse ipsum Ciceronem variare, minimè veri est simile. librarii errorem esse puto: qui ita scripsit, quia præcedebant

bant *Agrynienses*. Celebrem fuisse jam olim urbem, patet ex dicto Plinii lib. III, cap. VIII; ubi ita ait: *Intus Latine condicionis, Centuripini, Netini, Segestani, stipendiarum: Assorini, Aetnenses, Agryni, Aesthai, Acrenses, Bidini, Citarini, Cacerini, Drepanitani; & ceteri, qui illic sequuntur.* Hinc etiam Cicero in Verrem actione V: *Age porro; tu, qui tam religiosum existimari voluisti interpretem fœderum, cur Tauromenitanis frumentum, cur Netinis imperasti? quarum civitatum utraque fœderata est.* Et eadem actione postea: *Hoc Netinorum fœderata civitas publice dicit.* Ceterum de hac urbe ita scribit Fazellus, decad. I, lib. III, cap. II: *Magno fluvii Asinari fonti moles quedam edita, saxosa, & aspera, licet plana, veluti & tota adjacens regio, incubat inslar peninsula, cuius isthmus aquilonem respicit, satis undique fossis naturâ praeincta ac munita, asperissimisque rupibus mille quingentorum ambitu circumscripta. in eâ sita est urbs vetusta & ingens, Nea Diodoro lib. XI, Necium Ptolemaeo, sed hodie Notum vulgo dicta. Habet duas dumtaxat portas: ad isthmum unam; cui & arx inhaeret: alteram, qua flumen & mare petitur. Est ea parie accessu difficilis: quidpe cuius adscensus passus sit mille, obliquus, peracclivus, & arduus, maximâq; ex parte excavatis rupibus manu factus; quem vel paucissimi viri facile tueri possint. Conditâ fuit à Siculis; quantum ex lib. XI Diodori colligimus. ubi Neas Ducetii, Siculorum regis, patriam fuisse scribit. Et paullo post: Scribit lib. XI Diodorus, à Ducetio, Siculorum rege, Neam in equum campum translata fuisse. cuius verbis, quum in molis vertice, & circiter miliarium leni adscensu ab hodierno Notu situ, pyramis adhuc & veteris circumquaque edificii monumenta aissent, eius, quæ ante Ducetium stabat, vestigia esse, & hanc, quæ modo colitur, ab eo ipso conditam, non absurde colligo; quum nominis perpetuitas & auctorum consensus adfirmet. Mox: Sunt, qui, parum advertentes, Neam Menæum esse scripserunt. Apud Diodorum, dicto lib. XI, sic legitur: *Δυκέτιος, ὁ τῶν Σικελιωτῶν ἀφηγόμενος, ὡς ἔφη καὶ τῶν Σικελῶν ἀθηοῖσιν διώκων ἀξιόλογον, πρὸς μὲν νέας, ἢ πρὸς αὐτὸ πατρὸς, μετακίσιν εἰς τὸ πεδίον, καὶ πηλοῖον ἔπειθε τὸ ἐνομαζομένων Παλίκων ἐκείναι πόλιν ἀξιόλογον, καὶ διὰ τῶν περὶ τὴν πόλιν ἀνομαζέ Παλίκων.* Id est: Ducetius, Siculorum princeps, ex publico Siculorum arario magnis instructus opibus, Neas, quæ patria eius erat, in campum transtulit; & juxta fanum Palicorum urbem insignem exstruxit, quam ab dictis diis Palicam nuncupavit. Sanè ignarus Netinæ urbis homo si in campo eam quærere juberetur, ne ipsis quidem Netinis jurantibus hanc eam esse crediderit: adeò scilicet in rupe excelsâ, arduâ, & undique præruptâ, ipso etiam fatente Fazello, mœnia eius sita sunt. cuiusmodi locus *Πήπεδος* dici rectè possit; *πεδίον* verò minus. Strabo lib. V, in descriptione Etruriæ: *τῶν δὲ οὐλοαπρεγῶν ἡ μὲν χώρα κλιζέται τῇ θαλάττῃ, τὸ δὲ κλισμα ἐν φάραγγι βαθύῃ λίφῃ ἐστὶν ὑψηλὸς περικυρῶν πᾶντι, πλὴν κορυφῇ Πήπεδος, ἐφ' ἣ ἰδρυται τὸ τεῖχος ἐπὶ πέλειος ἢ ἐπ' αὐτῷ ἀνάστασις πεντηκονταεταίρων ἐστὶν, διὰ τῆς βάσεως ὄρεα πᾶσι καὶ χαλεπῇ.* Hoc est: Volaterranorum ager mari perfunditur. urbs ipsa sita est in valle profundâ, super collem excelsum & undiquaque præruptum, cuius vertex planus est; in quo mœnia urbis exstructa sunt. adscensus ad ipsam est XV stadiorum, ab imo arduus omnino atque difficilis. Verum jam antea superiori capite ostendi, mendosas istas apud Diodorum voces *πρὸς μὲν νέας* corrigendas esse in *πρὸς μένας*. idque opidum, nuper à Ducetio exstructum, paullo post ex arduo, in quo situm erat, monte translatum fuisse in campum prope fanum Palicorum, & ab eorum nomine Palicam dictum.*

CAS MENA
epidum.

Porro eodem terrarum tractu fuisse videtur antiqua in primis urbs *Κασμῆραι*, CAS MENAE; sive singulari numero *Κασμῆρη*, CAS MENA; Herodoto, Thucydidi, ac Stephano memorata. Huius verba apud epitomatores eius hæc sunt: *Κασμῆρη, πόλις Σικελίας.* Herodotus lib. II. *ὁ πόλις Κασμῆραι.* Id est: Casmena, urbs Sicilia; auctore Herodoto, lib. VII. *Opidanus inde Casmenæus.* Herodoti hæc sunt: *τῆς Γαμοῦρος καλεσθῆναι τῶν Συρακυσίων, ἐκπεσόντας ὑπὸ τῇ ἐξ ἡμῶν καὶ τῶν σφετέρων δόλων, καλεσθῆναι δὲ Κυλινθίων, ὁ Γέλων κατὰ τῶν τῶν ἐκ Κασμῆρης πόλιν εἰς τὰς Συρακῆς, ἐξελθὼν καὶ πᾶσι.* Hoc est: Gelon Syracusanos quosdam, qui vocabantur Gamori, à plebe suisque servus, qui nominabantur Cyllyrii, ejectos, Syracusis ex urbe Casmenâ reducendo, ipsis quoque Syracusis potitus est. Casmenam sese ejecti receperant, quia hæc urbs à Syracusanis condita erat. Thucydides lib. VI: *Ἀκραι ἢ ἐκ Κασμῆραι ὑπὸ Συρακυσίων ἐκίσθησαν. Ἀκραι μὲν ἐξ ὁδομήκων ἐπὶ μὲν Συρακῆς, Κασμῆραι δὲ ἐγγὺς ἔκειτο μὲν Ἀκραι, καὶ Κασμῆραι τοῖς ὑπὸ Συρακυσίων ἐκίσθη, ἐπὶ τὴν ἐγγύτητα πάντι ἐτελέσθη ἐκείνῃ μὲν Συρακυσίων κίσιν.* Id est: Acra & Casmena à Syracusanis sunt condita. & quidem Acra LXX annis post Syracusas; Casmena verò prope XX annis post Acras. Camarina quoque primum à Syracusanis fuit condita, centum

centum circiter & xxxv annis post, quam Syracusae condita fuere. Syracusas conditas fuisse Olympiadis xi anno secundo, supra lib. i, cap. xii, ostensum est. *Casmenae* igitur condita fuere circa Olympiadem xxxiii, id est, circa annum ante natum Iesum 10 c x l v. Sitas fuisse Casmenas ad fontem Hipparis amnis, qui in Camarinam lacum defluit, Aretius tradit; similitudinem nescio quam vocabuli opidi Comisi, quod ad fontem Hipparis situm, sequutus. Fazellus id negat; quamvis ratione nullâ productâ. Ego verò inter Acras & Camarinam Casmenas fuisse censeo, haud ita procul litore. quidpe Græci, ut primùm colonias in insulam deduxere, litora occuparunt & his proxima; interiora Siculis tenentibus: ut supra lib. i, cap. ii ostensum, & in singularum postea maritimarum urbium expositione patuit. Syracusani igitur, post urbem Syracusarum conditam in meridiem versus profecti, primùm Acras, mox, longius progressi, Casmenas, ac tandem ultra has etiam Camarinam, urbeis partim maritimas partim à mari haud longè disitas, condiderunt. Hinc Casmenas fuisse divinaverim, ubi nunc nobile atque amœnum in primis conspicitur opidum vulgari vocabulo *Sciculi* dictum.

Porro in Syraculano agro reliquæ antiqui opidi jacent xv circiter millia passuum ab Syracusis in occasum versus hiberni Solis disitæ cum templo cui vulgaris adpellatio *S. Giovanni di Bidini*. Antiquum eius nomen variantibus formationibus fuit *Bidō*, *Beides*, *Bidos*, *Bidis*. Stephani epitomator: *Bidō*, *Φρέρον ἐν Σικελίᾳ ἔδεται*. *Ἐρηται δὲ καὶ διὰ διφθόγγου καὶ διὰ ἑ. π. ἐθνικὸν Bιδίνου*. Hoc est: *Bidos*, *castellum in Sicilia; neutro genere sic dictum*. Invenitur autem & cum diphthongo scriptum, & cum i. Gentilitium inde *Bidinus*. Hinc Cicero, in Verrem actione iii: *Bidis opidulum est tenue sanè, non longè à Syracusis*. Opidani quum inde dicantur Ciceroni ibidem undecies *BIDINI*; ut & Stephano & Plinio lib. iii, cap. viii; vitiosam esse & adulterinam vocem *Bidenfes*, quæ apud Ciceronem in eodem de Bidinis sermone intermiscetur, certum est.

Eodem tractu opidulum hodiè vulgari vocabulo est *Cassaro*. Id haud dubiè idem est, quod Ptolemæo dicitur *κάκυρον*, *CACYRVM*. Unde opidani dicti fuerunt *κακυρνοί*, *CACYRINI*. qui apud Plinium lib. iii, cap. viii, leguntur *Cacirini*.

30 Fuit præterea in confinio Syracusani agri versus Solis occasum *Ἐχέτλα πόλις*, *ECHETLA opidum*, Polybio, Diodoro ac Stephano memoratum. Apud huius epitomatores hæc leguntur: *Ἐχέτλα, πόλις Σικελίας. ὁ πόλις Ἐχέτλιας*. Hoc est: *Echetla, opidum Siciliae. opidani inde Echetylites*. Mendosam hæc esse vocem ex genuinâ *Ἐχέτλιας*, *Echetylites*, nemini dubium esse potest; siquidem in *ιάτης* gentilitia nulla esse possunt, nisi quorum primitiva desinant in *ία*. Romano ore formari poterunt, *ECHETLANI*; & *ECHETLINI*; & item *ECHETLENSES*: ut *Atellani*, *Entellini*, & *Gelenfes*.

Situs opidi quamvis dispectu difficilis sit, tamen tractus eius aliquo modo ex Diodori indicari poterit historiâ, quæ lib. xx talis est: *καὶ τὴν πύλινον Ἀκραιοῦντες, ἱεροῦντες τὴν ἐν Σικελίᾳ καλῶσαν Διφρασίαν ἔσαν πρὸς Πήγαν, ἡμισυ βήτησαν τῆς κτ' τὴν νῆσον ἡγεμονίας. ὑπελάμβανον γὰρ, Καρχηδονίους μὴ μόνον αἰετίζεν τῷ πρὸς Ἀγαθολέα πλέμῳ. Δεινοκράτην δὲ ἀκαταγώνιστον εἶναι, συνηθροῦντα Φυραδικὴν στρατιάν. τὰς δὲ ἐν ταῖς Συρακούσαις θλιβομένους τῇ σπονδείᾳ μὴδ' ἐγχειρόσθαι ἀμφισβητεῖν τῶν πρωτείων. τὸ δὲ μέγιστον, τὴν στρατίαν αὐτῶν πικρῶν ἐπ' ἐλευθερώσει τῶν πόλεων, ἀσμενῶς ἀπαντας ὑπακύνεον. διὰ τὸ πρὸς οὗτο βαρβαρὸς μίση, καὶ διὰ τὴν ἐμφυπνὴν πᾶσιν Πιπθυρίαν τῆς ἀντινομίας. Οὗτοι μὲν οὖν ἐλόμβροι στρατηγὸν ἔνεδοσαν, καὶ τὴν ἀρμόζουσαν δυνάμιν, ἐξέπεμψαν πρὸς τὴν πόλιν. οἱ δὲ τοῦ στρατηγῆος πρὸς τὴν Γέλαν ἐρμήσεις, καὶ διὰ τὴν ἰδιοχέαν νυκτὸς εἰσαχθεῖς, ἐκέρχοντο τὴν πόλιν ἀμα ἐδυνάμει ἀδράς καὶ χερμάτων. Ἐλθόντες οὖν οἱ Γελῶν, πρὸς τοὺς πρῶτους σφραγισμένους ἡλθόντες τὰς πόλεις. Διαβοηθείσης ἡ δὲ Ἀκραιοῦντων Πιπθυλῆς καὶ πᾶσιν τὴν νῆσον, ἐνέπτεον ὁρμὴν ταῖς πόλεσι πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. καὶ πρῶτοι μὲν Ἐνναῖοι πέμψαντες, τὴν πόλιν ταῖς Ἀκραιοῦνταις παρέδωκαν. οἱ ἡ τῶν ἐλευθερώσαντες, παρέλθοντες πρὸς τὴν Ἐρβησόν, Φρεῖαν ἐν αὐτῇ ἀναφύλαττες τὴν πόλιν. ἡμοῦνης δὲ μάχης ἰσχυρῆς, καὶ τῶν πολιτῶν συνειρησάντων, συνίβη τὴν Φρεῖαν ἀλῶναι. Περὶ ταῦτα δὲ ὄντων τῶν Ἀκραιοῦντων, τῶν ἐν ταῖς Συρακούσαις κατὰ τοὺς μέρη τῶν στρατιῶν ὑπὸ Ἀγαθολέαν κατὰ λαβερτοῖς ἔντες τὴν Ἐχέτλαν, ἐπέρχοντο τὴν πρὸς Λεονίνην καὶ Καμαρναίαν. Κακῶς οὖν παρὰ τῶν πόλεων διὰ τὸ τὴν χώραν ὁρῶναι, καὶ οὖν κατὰ τὰς ἀπαντας διὰ Φερίαν, ἐμβαλὼν εἰς οὗτο πῆγες ἐξένεον, Λεονίνους μὲν ἐκ Καμαρναίων ἀπὸ λαξέει πλέμῳ. τὴν δὲ Ἐχέτλαν χωρὶς ὅχλῳ ἐκπλοκήσας, πῆγας μὲν πᾶσι δὲ δημοκρατίαν δαπανήσας, οὗτο ἡ Συρακούσαις κατηπάξαν. Hoc est: *Per hoc tempus,**

quum

quum Agrigentini eum Sicilia statum esse cernerent, ut percommode invadi posset; insule principatum sibi vendicare decreverunt. quidpe Carthaginiensis bello adversus Agathoclem sustinendo vix pares fore, existimabant. Dinocratem verò, qui collectum ex fugitivis exercitum haberet, facile subigi posse: Syracusanos etiam, quos victus inopia gravissimè premeret, de prerogativa contendere ne tentaturos quidem. & quod denique maximum esset; quum ad liberandas civitates militiam hanc susciperent; libenter omneis, tum propter odium adversus Barbaros, tum ob insitam cunctis proprii juris cupiditatem, obsequuturos. Xenodocum ergo ducem creant: eumque, idoneo exercitu instructum, ad bellum mittunt. Is extemplo Gelam profectus, quum ab hospitibus quibusdam privatis noctu admissus esset; urbe simul & valido exercitu pecuniâque potitur. Libertatem adepti Gelenenses, cum omni civium numero in societatem militiae transeunt; operamque suam ad liberandas civitates promptissimè conferunt. Hoc Agrigentinarum incepto per totam insulam divulgato, subita libertatis cupido urbeis incescit. primique Ennenses, missis legatis, urbem dedunt Agrigentinis. qui, hac in libertatem adserta, Herbesum, presidio firmatum, pergunt. initoque acriter conflictu, quum subsidio etiam opidani venirent, presidium expugnatur. His dum districti tenentur Agrigentini, pars militum, quos Agathocles Syracusis reliquerat, captâ Echelâ, Leontinum & Camarinensem agrum depopulantur. Calamitas ea graviter adstibat civitates; quod regio vastata frugesque omnes corrupte essent. Itaque in hac loca profectus Xenodocus, à Leontinis & Camarinensibus bellum profligat: expugnatâque Echelâ, quod opidum erat probè munitum; popularem civibus republice administrationem restituit; Syracusanisque terrorem incussit. Sic equidem vulgata habent exemplaria. at quia non tantum averis, sed etiam longius disitis inter se erant regionibus Leontini & Camarina urbes; quidam grammatici jam olim voces istas *Λεοντίνω & Λεοντίνους* corrigendas censuerunt in *Νεαλίνω & Νεαλίνους*. scilicet, quia in suprâ dictis Legationum eclogis ex Diodori lib. xxiii scripta erat vitiosa vox *Νεαλίνων*, pro *Νεήτις*, ut suprâ docui. Atque in eandem sententiam ferè ipse tractus fuisset, nisi apud eundem Diodorum, sine lib. xix, hæc legissem: *ὁ μὲν Ἀμίλκας τὸ μὲν πρῶτον ἐπεχείρει πολιορκεῖν τὴν Γέλαν· πωθανόμενος δὲ, ἐν ταύτῃ καὶ διώκων εἶσι τὴν Ἀμυνοπόλιν, καὶ πάντων ὁπρὲν τὴν Ἀγαθοκλέα, ταύτης μὲν ἀπὸ τῆς ἑπιβολῆς, τῇ δὲ Φιλέρα ἔταξεν πόλιν ἑπιπορεύμενος· περὶ ἧς καὶ πῶς ἐχέτω Φιλαθρόπως, ἐκκαλέμενος τὸς Σικελιώτας πρὸς Ὀνοίαν. καὶ Καμαρινάοι μὲν καὶ Λεοντῖνοι, πρὸς δὲ τὰς Καραναίους καὶ Ταυρομένιδας πρὸς Ἰέρωνον καὶ Ἰερωνίαν, καὶ οὐκ ἔτι τῶν πόλεων ἀλλήλων φθάνοντες πρὸς Ἀμίλκας ἀφίσταντο.* Id est: Amilcar initio quidem Gelam obsidere sibi proposuerat: sed manum inesse audiens, quæ propulsando foret, & Agathoclem copiâ rerum instructum; ab eo conatu destitit: & opida castellaque adiens, in ditionem ea recepit: ergaque omneis humaniter se gessit; ut Siculorum erga se benevolentiam excitaret. Itaque Camarinenses ac Leontini, Catanenses item & Tauromenitani, missis continuo legatis, ad Carthaginiensibus sese adplicant: paucisque diebus post Messanenses & Abacenini, multaque civitates alie certatim ad Amilcarem deficiunt. Retinuisse Carthaginiensibus etiam postea easdem urbeis, ex dicto lib. xx patet: ubi ita scriptum est: *ὁ δὲ Ἀγαθοκλῆς πρὸς τὰς καρχηδονίας πρεσβύτας ὁποσειάας, ῥωγέτω τὴν εἰρηλίω ἐφ' οἷς ταῖς πόλιν κομισσάτω τὰς φοινίκας πῶς πρὸς αὐτὸν ἔσται ἡ γερουσία.* Hoc est: Agathocles, legatione ad Carthaginiensibus missâ, pacem cum illis hoc pacto fecit, ut quidquid urbium sub ditione Panorum antea fuisset, reciperent. Hinc & Polybius lib. i, in rebus sub initium Hieronis, qui xviii circiter annis post Agathoclem regnum suscepit, in Sicilia gestis: *καὶ ταῖς Συρακούσαις ἐπολιόρκεν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ πόδας· ὡς δὲ οὐτὸς [ὁ Φιλίνος] φησὶ, καὶ τὴν Ἐχέλαν, ἐν μέσῃ καὶ μὲν τῇ τῶν Συρακουσίων καὶ καρχηδονίων ἐπαρχίᾳ.* Id est: Et Syracusas obsederunt illicò Romani; &, ut quidem iste [Philinus] ait, Echelam, in confinio sitam Syracusanorum & Carthaginiensium. Ergo ex hac simul Polybii designatione simulque ex præscriptâ Diodori historiâ Echelâ medio fuit inter Leontinos Camarinamque urbeis situ, ab Syracusis in occidentem conversa. Quo situ hodiè opidum, vulgari vocabulo Ochula, nescio quod vestigium antiquæ illius Echelæ nominis refert. de quo ita Fazellus, decad. i, lib. x: *Caltagironem Ochula opidum (Aquila in plerisque tabulis publicis & in privilegio Caltagironis, quo utriusque agri terminantur, seridò adpellatum) post vi passuum millia sequitur: ubi & antiquitatis mira conspiciuntur monumenta.*

ERBESSVS
opidum.

Memoratur præterea circa Syracusanum agrum ὁ Ἐρβησὸς πόλις, ERBESSVS opidum, Livio ac Pausaniæ. Verum hoc nomine quum duo fuerint in Sicilia opida; quorum

quorum alterum fuisse supra Agrigentum, proximo hinc capite ostendam: incertum est, utrum eorum intellexerint Stephanus atque Ptolemæus. quorum hic Erbessum inter Ennam & Cephalædin collocavit. Stephani epitomatoris verba hæc sunt: Ερβησσιός, Συκελίης πόλις. τὸ ἐθνικὸν Ερβησίων & Φίλις & Συκελικῶν β'. Id est: Erbessum, Siciliæ opidum. gentilitium, Erbesinus; auctore Philisto, Sicular. lib. II. Sic & apud Diodorum, lib. XIII, opidani erant Ερβησσιῶται, ERBESSINI; ubi nunc corrupta legitur vox Ερβησσιῶται. atque is quidem Erbesi in Syracusanorum confinio intellexit opidanos. at Polybio, lib. I, Erbesi circa Agrigentum incolæ dicuntur Ερβησσιῶται, & ita Plinio, lib. III, cap. VIII, HERBESSENSIS. sed hi, incertum, ab utro opido. Apud Pausaniam in Eliacis viriatum opidi nomen est Ερβησσιός. Sine adspiratione scribendum censent plerique viri docti; quia à Græcâ voce ἔρβω de-ductum videtur. at Plinius tamen, qui ordinem alphabeticum in recensione Italiæ Siciliæque urbium sequitur, inter ea refert vocabula, quæ ab adspiratione incipiunt. Situm opidi quod attinet; ita Livius, lib. XXI, de Leontinorum expugnatione narrat: Hippocrates atque Epicydes, posteaquam capi muros refringit, portas viderunt, in arcem sese cum paucis recepere. inde clam nocte Erbessum perfugiunt. Syracusanis, octo millium armatorum agmine profectis domo, ad Mylam flumen nuncius occurrit; Captam urbem esse, cetera falsa missa veris, ferens: eadem promiscuam militum atque opidanorum factam; nec quemquam puberem arbitrari superesse. directam urbem, bona locupletum donata. Ad nuncium tam atrocem constitit agmen: concitat isque omnibus, duces (erant autem Sosis ac Dinomenes) quid agerent, consultabant. Mox: Nec, ut in Leontinos irent, proditos ad eadem commilitones quærentes, percelli potuere; nec, ut eodem loco certiores nuncium expectarent. Quum ad defectionem inclinat os animos cernerent prætores; sed eum motum haud diuturnum fore, si duces amentia sublati essent; exercitum ducunt Megara. ipsi cum paucis equitibus Erbessum proficiscuntur: spe, territis omnibus, per prodicionem urbis potiunde. quod ubi frustra eis fuit; vi agendum rati, postero die Megaris castra movent; ut Erbessum omnibus copiis oppugnarent. Et eodem libro infra: Interim Marcellus, cum tertiâ ferè parte exercitus ad recipiendas urbis profectus, quæ in motu rerum ad Carthaginiensis defecerant, Helorum atque Erbessum, dedentibus ipsis, recepit: Megara vi captam diruit ac diripuit.

30 Hinc Pausanias etiam in Eliacis memorat τὸν ἱπποκράτη ἐξ Ερβησίων περὶ τὴν ἐξ Ερβησίων πόλιν ἐκ τῶν Συρακούσων, id est, Hippocratem Erbesio Syracusas profectum. Fazellus, decad. I, lib. X ita scribit: Palazólum opidum, Acræ olim adpellatum, à Syracusanis florenti ipsorum tempore conditum; ut auctor est lib. VI Thucydides. Eius egregium adhuc ad cænobium Minorum, S. Mariæ de Iesu cognominatum, jacet cadaver. quod ipsum illius esse, & nominis apud seniores vestigium, quod Acremons adhuc est, & cum auctoritate respondens XXIII millium passuum à Syracusis urbe intervallum, liquido confirmant. In huius rupibus propinquis magna specuum multitudo sese offert: quæ Lastrygonum ne fuerit & Cycloperum habitatio, etsi ratio suadeat, incompertum mihi esse fateor. Et aliquanto post: Pantalica urbs deserta, in rupe undique præcisâ, speluncis infinitis referta, fluminis circumseptâ, & naturâ munitissima. Fuisse hanc urbem olim Erbessum (quam Polybius & Livius inter Syracusas & Leontinum collocant, & inter Neetum & Leontinum Ptolemæus ponit in tabulis) & locus & nominis etymologia liquidò ostendunt: Erbessum namque Græcè locum speluncis plenum sonat Latine. Erat autem ea urbs magna, & specubus manu excavatis iisque mirandis habitata: quarum numerosâ multitudine hucusq. miratu est dignissima. Interierat ab olim hæc urbs, non solum incolatu, veluti & nunc sed etiam & nomine, ob adpellationis mutationem: Pantalica etenim, oblitteratâ prorsus veteri denominatione, hodie nominatur: exstabatq. eo titulo anno Salutis CCIII; ut in gestis Sophie virginis & martyris legitur. Cuius nominis quum nullus veterum meminerit; quam apud præfatos hæc fuerit urbs, impensè desiderabatur. tandem anno Salutis CIOCLV, mense Augusto, ex nominis vetusti interpretatione, cum situ collatione deprehensò, ab interitu à nobis vindicatâ

50 est. Polybius unius meminit disertissimis verbis Erbesi circa Agrigentum; ut proximo hinc capite patebit. Acras verò circa Avolam fuisse, supra satis & abundè ostensum est. Quapropter Palazólum antiquorum esse Erbessum, ex Livii præscriptâ historiâ ego coniecero. quidpe facilius Hippocrates atque Epicydes ad ipsas perfugissent ex Leontinis Syracusas, quàm ad Pantalica. ad quam si à Megaris Sosis & Dinomenes proficisci voluissent, per ipsas Syracusas iter commodissimum habuissent. & si à speluncis nomen Erbessum habuisse contendas, apud Palazólum quoque magnam esse specuum multitudinem; ipse fatetur Fazellus.

Dionysii cum Syracusanis; moxque bellum cum Carthaginienſibus: ac tandem amicitia & pax cum Agrinienſibus, Centuripinis & Erbeſſenſibus, reliquisque ſuprà memoratis civitatibus. Ex duobus igitur documentis perſpicitur, Erbeſſum heic intelligi in Syracuſani agri confinio: primùm, quia primam eam à Syracuſis adgreſſus eſt urbem; quum reliqua Sicilia vel ſub Carthaginienſium eſſent ditione, vel ſui juris. tum, quia ab Erbeſſo profecti Syracuſani milites in Epipolis caſtra poſuerunt. Cæterum ex hæcenus allatis, haud infimæ fortis tunc fuiſſe civitatem, clarè patet.

- Porro in Syracuſano memorantur agro Stephani epitomatori *opida*, Ἀδρυξ, μερσίον, Ταλαρία, ADRYX, MERVSIVM, TALARIA. Ἀδρυξ, inquit, ὡς Ἐρυξ, ὁφεινικόν, πόλις Συρακυσίων. τὸ ἔθνικόν Ἀδρυκίνες, ὡς Ἐρυκίν, & Ἀδρυκίνη, ὡς Ἐρυκίνη Ἀφροδίτη. Hoc eſt: Adryx, ut Eryx, generis masculini, urbs Syracuſanorum. Gentilitium inde Adrycinus, ut Erycinus: & Adrycina; ut Erycina Venus. Et poſtea: μερσίον, χωρίον, ὡς Θεόμπη & Φιλιππηκὼν τελευτῶν ἐν αὐτῷ. οἱ οἰκήτορες οὐκ ὀνομαζομένης μερσίον. ἀπὲρ ἡ δὲ τὴν Συρακυσίων [omnino ſcribendum Συρακυσίων. non enim ab opidanis, ſed ab opidis ad opida locorum intervalla metimur.] εἰδία ἰσοδομήκοι. Hoc eſt: Mervſum, opidulum; auctore Theopompo, Philippiar. rer. lib. xxxviii. Incola eius ſimiliter dicuntur Mervſii. Diſtat autem locus à Syracuſis ſtadia lxx. id eſt, millia paſſuum ferè viii. Ac porro: ταλαρία, πόλις Συρακυσίων. Θεόμπη & Φιλιππηκὼν ποταμῶν ἐν αὐτῷ. τὸ ἔθνικόν Ταλαρίνος. Id eſt: Talaria, opidum Syracuſanorum; auctore Theopompo, in Philippiar. rer. lib. xl. Gentilitium inde eſt Talarinus. At Plinio, lib. iii, cap. viii, dicuntur inter mediterraneos populos TALIARIENSES; ut vetuſtiores nonnullæ habent editiones: pro quibus pleraque exemplaria referunt *Talarenſes*: quod vocabulum nullo modo derivari poterat à Talaria. à qua rectè etiam Stephano deducuntur ταλαρίνοι, TALARINI; ut in Italia Pollentini, Placentini, Faventini, Venusini, Saturnini; quorum opida, Pollentia, Placentia, Faventia, Venusia, Saturnia. Quo ſitu fuerit Talaria cum reliquis duobus opidis, planè incertum eſt, quando nulla alia eorum exſtat memoria. Præter ſuprà dictam Pantallicam alia duo loca, Mungelino & Licodia vulgò dicta, antiquitatum monumentis ſunt clara. de quibus ita Fazellus, decad. i lib. x: Mungelinum exſtat arx, Magellinum à Plinio vocatum opidum: quod & ruina ibidem indicant. Et poſtea: In rupe edita ac prærupta Lycodia Saracenicæ nominis opidum recedit: ubi mira vetuſtatis, licet proſtrata ac ſepulta magnâ ex parte, ſunt ruina; veſtigia procul dubio jacentis præſcæ urbis: quam & ego incognitam pertranſeo. Magellinos Plinii fuiſſe circa Chryſam amnem, ſuprà cap. viii. oſtenſum eſt.

- Cæterò circa Gelnſem agrum fuit μακτώρων πόλις, MACTORIVM opidum per antiquum. Stephani epitomator: μακτώρων, πόλις Σικελίας. Φίλις & πῶτος. λέω..... ἔκλεισε μόνω. τὸ ἔθνικόν, Μακτωρίνοι. Id eſt: Mactorium Sicilia urbs; teſte Philoſto, lib. i: quam ſolam condidit. Gentilitium inde eſt Mactorinus. De eſt conditoris nomen; vel corruptum id eſt in vocem μόνω. fortè ipſius quoque regionis nomen interiit, in qua urbs condita. quidpe aliàs ipſe Philoſtus heic conditor eius intelligendus foret: quod omnino falſum. nam ante Philoſtum meminit eius antiquior rerum ſcriptor Herodotus, lib. vii. Εἰς μακτώρων, inquit, πόλιν, τὴν ὑπὲρ Γέλλω οἰκημένην, ἔφυγον αὐτοὺς Γελλῶν, ἑσθλῶντις ἐτίσι. Hoc eſt: Gelnſium quidam, per ſeditionem pulſi, in Mactorium opidum, quod ſuprà Gelnſium eſt, profugerunt. Aretius, in Sicilia deſcriptione, id ait eſſe opidum, quod vulgò hodiè dicitur Mazarino. at Fazellus id negat, decad. i, lib. x. nec tamen ipſe oſtendit, ubi fuerit; aut cur Mazarinum eſſe nequeat. Eiusdem verò decad. i, lib. iii, cap. ii, ita ſcribit: Habet Buterium nonnihil antiquitatis; & viſuntur quoque plures in Gelo agro præſcorum temporum ruina. de quibus quid conſectari poſſit, nihil habeo. Et lib. v, cap. i: Terra Nova & eius agro ad paſſuum millia octo Buterium, in edito monti ſitum, novi nominis opidum imminet; ruinis, & eis ingentibus, antiquæ habitationis ſuperſtructum. quod an Hybla minor olim fuerit, etſi ad Thucydidem, qui eam in agro Gelnſi conſtituit, accedere videatur; quia tamen in eodem agro Mactorium fuiſſe ſcribit lib. vii Herodotus, nihil adfero. Apud Terram novam etiam nunc exſtare veteris Gelæ reliquias, ſuprà lib. i cap. xv docui. Ruina igitur iſtæ apud Buterium opidum ab antiqui Mactorii ſitu minimè abhorrent.